24ՐԴ ՏԱՐԻ ՈՒՐԲԱԹ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1893 ԹԻՒ 401

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ, ԷՍԿԻ ՊԱՆԿ ՕՍՄԱՆԻ
Ձեռագրութիւնք ուղղուած նուագակ կամ այլ դրութիւն եա չի դարձուիր

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK"
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
ԱՐՓԻԱՐ ԶՐԳԻԱՐԵԱՆ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գլուխ	համար	300 Թիւ	75 դր. Մէտիա
»	»	150 »	40 » »
Գուսանները		300 »	100 » »
»		150 »	50 » »
»		75 »	25 » »
Օտար երկրաց		300 »	25 Ֆրանգ

Գովազդաց ծախքը իմբագրութեան վրայ
(Գրամի փոխարէն փոխի փուլ կ'ընդունուի 100 դրչի տեղ 115 դրչ.)

غلطه ده اسکی بانق عثمانیه نمره‌خانه اداره‌سنده حیرینك

10 ՓԱՐԱՅ

ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Սառքհոլմէն Պ. Նորայր Բիւզանդացի այս օրերս մեզ ղրկեց վոքրիկ տետրակ մը ֆրանսերէն լեզուով գրուած եւ Հռոմ տպագրուած որմէ քաղուած մը կու տանք վարը։

Հին, չոր ու ցամաք համարուած նիւթերու վրայ է որ միշտ կը գրէ բազմահմուտ գիտնականը, եւ սակայն հնախօսութեան բոլորովին օտարոտի եղողն իսկ կը լափէ գոնէ հետաքրքրական վէպի մը պէս։ Ինչպէս Փինաէրին, Բոսուէլն Նաբեան մէջ նոյնպէս այս 12 երեսէ բազկացած տետրակին մէջ ալ Նորայր ընթերցողին աչքին առջեւ կարծես նախ հանելուկները կը դնէ որոնց լուծումը քիչ մը ետքը պիտի տայ։ Հանելուկնե՞ր որ դարերու չրջանը բոլորած են, գիտական աշխարհի միտքն յուզեր են ու ճնշեր են անոյշ։ Անհամբեր կը սպասենք թէ Պ. Նորայր ի՛նչ գիւտով մը պիտի լուծէ զանոնք, եւ ահա կը տեսնենք թէ տետրակէտի մը առաջ կամ ետ դրուելով, տառ մը աւելցնելով կամ պակսեցնելով, ուրիշ ձեռագրէ յուշաթերութիւն մը յանկարծ կը վերանորոգէ անցեալը, կը լուսաբանէ ինչ որ այնքան լուսաւորեալ մտքերու խաւարին երեւցած էր։

Թէ՞ղճ հին մատենադիրները, թէ՞ղճ պատմահայր, ո՞րչափ ու որչա՞փ արհամարհանքի, թշնամանքի ենթարկուեցան. ստախօս, տգէտ հռչակուեցան նոյն իսկ օտարազգիներէ, որովհետեւ ընդօրինակող մը անուշադիր եղած է։ Նորայր կը լուծէ անցեալին վրէժը եւ ցոյց կուտայ թէ անխիղճ են անոնք որ մութ կէտի մը առջեւ հարցական մը դնելով կ'անցնին, հետաքննութիւնները առաջ տանելու չափ համբերութիւն չեն ունենար եւ ոչ կ'ուզեն ձգել որ ժամանակն ամէն բան իր տեղը բերէ, եթէ իրենք անկարող են։

Իր պատանեկութեան հասակին մէջ Նորայր ինքզինքը նուիրեց հնութեան. քանեւ հինդ տարուան համբերատար ու խելացի աշխատութենէ վերջ այսօր համբարած է այնպիսի պաշար մը որուն նմանը մինչեւ հիմա դուրէ ո՛չ մէկ հայ կամ հայագէտ հնախօս ունեցած է։

Պ. Նորայրի զօրաւոր յիշողութիւնը իր մեծ ուժն է։ Մեր լեզուին բոլոր բառերը, կարդացած բոլոր ձեռագրները մտքին մէջ ամփոփ պահած է, ևբազդատութիւնը ելեկտրական ցնցումի մը պէս դուրս կը ցատքէ իր մտքէն, լոյս կը սփռէ մէկէն ի մէկ հնութեան խաւարին վրայ։

Աւէն անոնք որ կը զբաղին հնագիտութեամբ, կ'ընդունին Պ. Նորայրի հետ թէ՝ պէտք է մեր հին մատենագրութիւնը քննել ու սրբագրել գիտական նոր մեթոտներով, ինչպէս նաեւ հին լեզուաբանութիւնը նոյն քննութեան ենթարկելու է։ Այս մեծ աշխատութեան համար մեզ պատրաստուած մարդը զոր ունինք՝ Նորայր Բիւզանդացին է, որուն արժանաւոր յաջորդ մը թերեւս կէս դար յետոյ հազիւ թէ ունենանք, այն ալ եթէ այժմէն պատրաստուող մը դտնուի։

Բայց Նորայր այդ մեծ գործը չպիտի կրնայ ընել զանազան պատճառներով։ Նախ անոր համար որ պէտք է ձեռագիրներու բոլոր մատենադարանները բացուին իրեն առջեւ, ինչ որ կ'երեւի թէ չատ դիւրին գործ չէ։ Եւ եթէ դիւրին իսկ ըլլայ՝ միեթէ պէտք չէ՞ որ Պ. Նորայր տեղափոխուի, ճամբորդէ, վանքերը երթայ, գաւառները պտըտի, տեսնէ, կարդայ, ուսումնասիրէ։ Եւ ո՞վ պիտի հոգայ այս ամէնուն ծախսը։

Ա,յս է կարեւոր խնդիրը։ Ամէն տեղ այսօրինակ պարագայներու մէջ ձեռնհասութիւն մը կ'ըլլայ գիտնականներուն որ թէ այն ժամանակ առանց ո՛և է մտատանջութեան միայն իրենց գործին կը նուիրուին։

Ո՞վ կամ որո՞նք մեր մէջէն պիտի մտածեն աչակից մը ըլլալ Նորայրի, եւ հնարաւոր ընծայել իրեն իր ձեռնարկած մեծ աշխատութիւնը դլուխ հանել։

Երբ մեր աւաջարկները եղան որ մեր դրամատէրները պաշտպան հանդիսանան նորածիլ դրականութեան, նոր հեղինակներուն գործերը տպեն, այս ընեն, այն ընեն։ Մենք ըսինք թէ ժամանակակից հեղինակները պէտք չունին այդպիսի օժանդակութեան, իսկ ընդհակառակն, աջակցութիւնը պէտք է ըլլայ անոնց որք տաժանելի աշխատութիւններ ընելով հանդերձ կարող չեն իրենց դրքերը վաճառել, ինչպէս կը տեսնուի այս երեւոյթին աշխարհիս ամէն կողմը։ Ահա այդ կարգի աջակցութիւններ են որ պէտք է Նորայրի հասնին և ոչ թէ վիպասանութիւն, նոր դրական դրքեր դրողներուն։

Մեր հիները տպագրել կուտային Հայկազեան բառգրքի նման աշխատութիւններ, Ոսկէաններ, վոքրագրել կուտային աշխարհացոյց քարտէզներ, վերջապէս այն ամէն գործերը զորս ոչ հեղինակ մը, ոչ վանք մը կարող էին իրենք իրենց ծախքովը տպել։

Ահա օրինակ մը որուն կրնան հետեւիլ այն անձինք որք մարմնոյ մը ունին կոչուիլ ինչպէս կ'ըսուի դասական լեզուով «մեկենաս»։

ՅՈՌԵՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ
ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Պ. Ժոռժ Բէլիսէ իր ժամանակէն էրկոնոբէան լոյս տեսնէր դրքին մէջ, որ անցեալ չաբթու հրատարակուեցաւ, կարեւոր դլուխ մը նուիրած է ֆրանսական արդի գրականութեան մէջ յոռետեսութեան բռնած մեծ դիրքին։ Պ. Ժորժ Բէլիսէ քիչ մը վրդոված է գրական նոր սերունդին յոռետես ձգտումներէն, եւ իր ցաւը կը յայտնէ։ Իրեն այնպէս կը թուի թէ Ֆրանսայի նոր գրողներուն (նոր գրող ըսելով պէտք է հասկնալ անոնք որք վերջին տարեկանէն պակաս են) յոռետեսութիւնը իրենց գործերէն եւ իրենց արտերէն կը վանէ խանդաղատանքը, նեղսրտութիւնը, դութը։

Էմիլ Ֆակէ, Ֆրանսայի արդի մեծագոյն քննադատներէն մին, կը քննէ այդ անսովթիւնը իր մէկ յօդուածին մէջ եւ կը հերքէ զայն։

«Նախ պիտի ըսեմ տամ որ, կ'ըսէ, եթէ այդ յոռետեսութեան հետեւանքն է խանդաղատանքը, ներողամտութիւնը եւ գութը վանել արտէն, պէտք է ուրիշ անուն մը տալ անոր, նոյն իսկ պէտք է բսել որ ատիկա բնաւ երբեք յոռետեսութիւն չէ։

«Որովհետեւ յոռետեսութիւնը՝ իր բնազդական կամ մտաւորական ըլլալուն համեմատ՝ զգացումը. կամ իմացումն է այս աշխարհիս վրայ տիրող չարիքին եւ մանաւանդ բարոյական մարդկային թշուառութեան խորութեանը։ Արդ, ոչ մէկ բան զմեզ այնքան գթած կ'ընէ որքան այդ զգացումը. եւ նոյն իսկ աւելորդաբանութիւն մըն է այս խօսքը, որովհետեւ այդպիսի զգացում մը ուրիշ բան չէ բայց եթէ գութ։ Ամէն բան լաւ գտնողը՝ գութ չունի, եւ, ինչպէս Փիլ Լէմէզոը այնքան լաւ ըսած է, լաւատեսութիւնն է որ աղիք չունի։ Այսոր համար է որ ամէն բարեպաշտ մարդու, ամէն «զգայուն» մարդու, ամէն բարոյական մարդու եւ գրեթէ պէտք է ըսել ամէն լուրջ մարդու խորը յոռետես մը կայ, առաւել կամ նուազ խորաժուռ, բայց վերջապէս յոռետես մը, այսինքն մարդ մը որ համոզուած է թէ այս աշխարհիս մէջ չկայ աւելի իրական եւ աւելի անազին բան մը քան ցաւը։»

Ուրիշն, կ'ըսէ Պ. Ֆակէ, տանելի ներողդամ երկրորդ կէսին դրական նուիրումը հետեւիլ իր յոռետեսութեանը համար՝ զայն իր լրջութեանը համար մեղադրել ըսել է։ Ակից առջի դրականութիւնը այդպէս բան չուներ. Վիկտոր Հիւկօի յոռետեսութիւնը չատ անցողական է. Լամարտինի յոռետեսութիւնը չատ ընդհանական է, կամ, աւելի ճիշդ ըսելու համար, այդ մեծ արուեստագէտները այնչափ սիրահար էին իրենց արուեստին, այսինքն այնչափ գոհ իրենք իրենցմէ, որ չատ լրջութեամբ ուրիշ բանով չէին զբաղեր։

Արդի դրողներուն յոռետես ձգտումը նչան մըն է թէ երբեք անչէն դուրս ելլել կ'ուզեն՝ դիտելու համար մարդկային թշուառութիւնը։ Յոռետեսութիւնը՝ այլասիրութեան սկզբնաւորութիւն մըն է։

Պէտք է խոստովանիլ որ Ֆրանսայի հիմակուան ամբողջ դրագէտները բառին բուն նչանակութեամբը յոռետես չեն։ Մարդատեացներ են։ Մարդատեացը՝ կէս ճամբան մնացած յոռետես մըն է. մարդ մըն է որ լաւատես ըլլալու չափ եսասէր կամ թեթեւ չէ, բայց մինչեւ յոռետեսութիւն երթալու չափ ալ գորով կամ ընդհանուր գաղափարներ չունի։ Մարդկային թշուառութիւնը իր տեսնէ եւ չգիտեր կապել զայն իր պատճառներուն, որք տիեզերական թշուառութիւնն են։ Կը տեսնէ մարդկային թշուառութիւնը եւ չկրնար պէտք եղածին չափ խորազննել զայն՝ անոր կարեկցելու համար։ Կը չատանայ զայն դիտելով, նկարելով եւ երբեմն ալ ծաղրելով։ Յոռետես մը չէ այդ. յոռետեսը միշտ ընդհանուր գաղափարներ կ'ունենայ. պարզ դիտող մըն է, պարզ արհամարհող մը, պարզ մարդատեաց մըն է։

Եթէ հիմակուան դրողներուն մեղադրելիք բան մը կայ, այն ալ ոչ թէ յոռետես ըլլալնին է, այլ պէտք եղածին չափ յոռետես չըլլալնին է։ Սա իրաւ է որ այդ մարդատեացը, որչափ ալ քիչ յառաջացած ըլլայ գիտութեան, խանդաղատանքի, ողորմութեան, եղբայրսիրութեան, վերջապէս բուն բարոյականի ճամբուն մէջ, գոնէ հոն տանող ճամբուն մէջ է։ «Կը սոսկամ տղայական եւ սին յոռետեսութենէն որ կը չատանայ ուրիշները արհամարհելով. բայց ալ աւելի կը սոսկամ զուտ ու պարզ հասմոլութենէն, կամ գեղարուեստական հասմոլութենէն որ արտայայտած գործին գեղեցկութեամբը կը գոհանայ, կամ յաւատեսութենէն որ կը յայտարարէ թէ հարկ չկայ աշխարհքով զբաղիլ, քանի որ այնչափ լաւ չինուած կամ անդարմանելի է այն։»

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Մեր աչխատակից Սեպուհէ խնդրած ըլլալով մանաւանդ ուսուցիչներու համար մը ճանչնալ կուէնեան մեթոտը, մեզ կը ղրկէ հետեւեալ յօդուածը որ այդ մեթոտին վրայ ամփոփ ու կատարեալ տեղեկութիւն մը կուտայ։

Զէյդենչաբէկէրէն մինչեւ Լուվիէ (1765-1865) չատ մանկավարժներ ցոյց տուած են այլ եւ այլ եղանակներ օտար լեզուներու ուսուցման համար։ Այդ եղանակները կրնանք վերածել երեք կարդի.

Ա. Դերմանական, որով աչակերտը կարգաւ առանձին առանձին կը սորվի լեզուին իւրաքանչիւր օրէնքը՝ այդ նպատակին յարմար կազմուած նախադասութիւններով. եւ յետոյ կը վարժուի գիտակցութեամբ գործադրել այդ օրէնքները, մայրենի լեզուէ յուսանելի լեզու կատարուած թարգմանութիւններով. իսկ բառապաշարութեան կը ծանօթանայ՝ զանազան առիթներով՝ յաջորդութեան սկզբունքին համեմատ. այսինքն նախ արմատական բառին, յետոյ ածանցեալին կամ բարդին. նախ բառերու իսկական նչանակութեանը, յետոյ փոխաբերական նչանակութեանը։

Բ. Ֆրանսական, որով աչակերտը լեզուին օրէնքները կը սորվի չէ՛ թէ անկապ նախադասութեանց վրայ, այլ բուն կենդանի լեզուին վրայ. չէ՛ թէ որոչեալ դանի լեզուին վրայ. չէ՛ թէ որոչեալ կարգով, այլ ուսանելի հատուածին մէջ պատահական կերպով. այնուհետեւ քերականական յատուկ հրահանգներով ալ կը վարժուի գործադրել իր սորվածները։

Գ. Զրօացոբեան, որով աչակերտը լեզուին կը ծանօթանայ ուղղակի խօսակցութեամբ, առանց ո եւ է թարգմանութեան կամ միջնորդի. այլ ճիշդ այնպէս ինչպէս որ կը սորվի մայրենի լեզուն. Օլէնտորֆ եւ Լուվիէ այս եղանակին հեղինակները եղած են ամենէն առաջ։

Կուէն կը կատարելագործէ այդ եղանակը, եւ՝ ճարտարահիւս դրութեամբ մը, ի կիր կ'արկանէ զայն օտար լեզուներու ուսուցման համար։

Մենք պիտի չանանք՝ ամփոփ կերպով մեր ընթերցողներուն բացատրել զրուցատրական եղանակին հիմնական սկզբունքները. ցոյց պիտի տանք Կուէնի գրութեան էական կէտերը եւ զրուցատրական եղանակին սահմանաւոր արժէքը։

* * *

Տեսած էք փողոցի ստահակ տղաքներ որք, այս երկրին մէջ, չուրի պէս թուրքերէն կը խօսին, թէեւ էլչի՜ն անդամ չգիտեան. եւ տեսած էք զարհուրելի զրպարտական պատմներ որք կը տատամսին թուրքերէն պարզ խօսակցութեան մը մէջ անդամ, թէեւ աւարտած ըլլան ասրէը։ Իրաւ է որ լոկ խօսակցութեան վարժութիւնը չենթադրեր լեզուի հմտութիւն. բայց մի միայն լեզուին օրինաց ծանօթութիւնը իրաւունք կուտայ հմտութեան տիտղոսի. եթէ ընտրութիւն մը ընել հարկ ըլլայ երկուքին մէջ, նախամեծարութիւնը կ'ընծայենք մենք անոր որ վարժ է իր միտքը բացատրել ուղղակի կերպով քան անոր որ քերականութիւն դիտէ առանց սակայն վարժուած ըլլալու անոր գործադրութեանը։

Արդ, ինչո՞ւ է որ փողոցի ստահակը կ'ունենայ այդ առաւելութիւնը.— Որովհետեւ կը լսէ, չարունակ կը լսէ խօսքեր եւ բառեր, ու միանգամայն, կը տեսնէ այդ խօսքերուն համապատասխան գործողութիւններ ու այդ բառերուն համապատասխանող առարկաներ. դաս չառաջադրուիր ոչ ոքի, ոչ ոք կը ստիպուի ուղիղ կամ շրջանաւոր նախադասութիւններ կազմել, ոչ ոք կը հարցնէ թէ ո՞ր է ներգործական հոլովը, ո՞ր է հայցական հոլովը.

խնդիրներով, եւ մէկ անգամէն մէկ ժամանակը միայն, հոգ տանելով որ այդ ժամանակը մանուկին համար իրական եւ ճիշդ նշանակութիւն մը ունենայ։

* * *

Զրուցատրական Թանձրացեալ եղանակը՝ օտար լեզուաց ուսուցման համար՝ կը գործադրուի հիմա չատ տեղեր ստորին դասարաններու մէջ՝ երբ տղան չգիտեր դեռ ոչ կարդալ եւ ո՛չ գրել, եւ երբ անոր մեքենական յիշողութիւնը չատ սուր է։ Բայց կարելի՞ է անով միայն բաւականանալ մինչեւ վերջ։ — Ձենք կարծեր. քանի որ դպրոցին մէջ աշակերտները բազմաթիւ կ'ըլլան եւ ժամանակն ալ չատ երկար չէ։ Բայց ստորին դասարաններու մէջ, անգամ մը ընտելանալէ ետքը խօսուած լեզուին, աչակերտն այնուհետեւ չատ դժուարութիւն չպիտի կրէ ծանօթանալու գրաւոր լեզուին ալ՝ անոր ամէն երեւոյթներուն մէջ։

ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՕՏԱՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ

Գ (1).

Ինչ պիտի ըլլայ կրթական հաստատութեան կամ նպատակը, այն հարցասիրութի՞ւնը, որ ուսումը լոկ միջոց է համարում նիւթական նպատակներին հասնելու, թէ զուտ, անխառն սէրը դէպի մտաւոր-բարոյական զարգացում ու կատարելագործութիւն։

Ուսումնասիրելով մտաւոր գործունէութեան գլխաւոր չարժառիթներն եւ ուղղութիւնը, որք կը ծառայեն իբրեւ զարգացման հիմունք, կը տեսնենք որ ինքնագործութիւնն առաջանում է ինքնապաշտպանութեան ներքին ու քնատուր մղումէն։ Այդ ինքնագործութիւնը կ'առաջնորդէ այսպիսով ոչ միայն դէպ ի մտաւոր, այլ եւ նիւթական զարգացում, ընդարձակում եսի։ Ուստի պարզ է, որ մեր դատողութիւնը միակողմանի կ'ըլլար, եթէ միայն մտաւոր ու բարոյական կարողութեան ձգտումներուն ցանկայինք եւ ապահէինք։ Ո՛չ, մարդկային էութեանը եւ հետեւաբար նորա կեանքին յատուկ է նաեւ նիւթական կարողութեան ու փառքի հասնելու ձգտումը, սակայն մանկավարժութեան գործն է օգնել ու նկնկանը քարչքշել ու խոչընդոտները ծառայեցնել միջոցները։ Այսպիսով մենք ընտրած կ'ըլլայինք միջին եւ ամենաբանաւոր ճանապարհը մանկավարժական ծայրայեղ իտէալականութեան ու նիւթապաշտութեան մէջ։

Իման փոքրիոնները։ Այս երկու ձգտումները որոշելու համար առաջինը մենք կարող ենք չահոչոնիան բառով արտայայտել եւ միայն երկրորդը հարցասիրութիւն անուանել։

Մինչդեռ բազմակողմանի հարցասիրութիւնը իր մտապատկերների բազմազան կապակցութիւններով հոչնիան կենդանի է, նորա աննկուն ոյժն է դառնում, չահագրգռութիւնը կարծես վառում է այդ հոգեկան կեանքի միայն մի մոմը, թէեւ յաճախ ալելի պայծառ՝ քան բոլոր մնացածները առանձին առանձին։ Հարցասիրութիւնը, չնորհով իր միմեանց ոյժ ու կող տուող ճիւղաւորութեանց՝ ալելի յաճախ եւ ոչ-օգտ հասնելով իր նպատակներին՝ չարունակ ա-

(1) Շար. չբեքշաբթի եւ հինգշաբթի աւուր թիւերէն և վերջ։

որիներ ունի այդ յաջողութենէն հաճոյանալ եւ հետեւաբար այդ ղեկտ իր մէջ, միչտդեռ չահագրգռութեան ալելի յաճախ ընկճուելու առիթներ են ներկայանում։ Եթէ գործնական կեանքի մէջ հարցասիրութիւնը միչտ անգամ անզործադրելի մնար, նա կարող էր այնու ամենայնիւ զբօսեցուցիչ լինել, որով նա կրկազդուէր յարուցած ու սպառուած ոյժերը եւ այսպիսով կազմնայի կերպով անոնց զարգացման կը նպաստէր։ Մինչդեռ մարդավարի զբօսանքէ զուրկ անհատն անվայել ու անխորհուրդ բաներով կը սպառէր զայն։ Հետեւաբար քանի չատ եւ ուժեղ լինի այդ կենսատու աղբիւրի կաթիլները, այնքան ալելի զօրաւոր կը լինի անհատի մտաւոր կեանքը։

Շահագրգռութեամբ տոգորուած անհատն ամէն բանի վրայ նայում է իր նեղ եսասիրական պէսպէսութենէն, նորա գործողութիւնները զեկավարուում են՝ փոխանակ բարոյականի՝ էգոչնականութեան գաղափարներով. եսասէրը փոխանակ ընկերութեան իտէալներին գիտակից լինելու՝ անոնցմով ոգեւորուելու, անոր հետ միասիրտ, մի հոգի դառնալու՝ անոր ոյժերը համարում է իր ստոր նպատակներուն հասնելու միջոցներ ու այսպիսով դառնում հասարակութեան բեռ կամ մակաբոյծ։ Իսկ այսպիսիներն հեղհեղետ կորցնում են ինքնուրոյն կերպով նիւթեր մչակելու, զարգանալու ընդունակութիւնը, որովհետեւ անոնց նիւթափոխութեան գործարանները չգործածուելուց բթանում ու հաչմանդամ են։ Ահա՛ այս է այդ բնական օրէնքի անխուսափելի հետեւանքը. անոնցմէ չէ կարող ազատուիլ ոչ մի անհատ, հասարակութիւն եւ ազգ։ Եւ մի՞թէ այսպէս չէ՞ կարելի բացատրել նաեւ մեր կիսաքաղաքակիրթ ազգի մեծատուններուն կարողութեան անյարատեւութիւնը։

Բայց եսասէրը բեռ դառնալով ընկերութեան՝ ինքն էլ ճչում է զգում այն բոլոր հանգամանքներում, երբ խոչընդոտներն է տեսնում իր նպատակների հանդէպ, եւ նա այդ զգացումից ազատ չէ նաեւ այն ժամանակ, երբ գործադրում է բոլոր դէպի չահը տանող միջոցները։ Այն ինչ եսասէրի կեանքը միչտ այսպիսի հեզեքանական ճնշման տակ է՝ իր նեղ ձգտումների համար չատ յաճախ կուսակից մտապատկերներ բաւարար քանակութեամբ չգտնելով, այնտեղ գաղափարականն ընկերութեան ընդարձակ ու բարձր չահերին նուիրուելով ներքին ընդհարում, անպարտութիւն է զգում, չնորհով պարտի զիջման։ Եսասէրը ձգտում է իր եսը ընկերական կեանքի աւերակների վրայ բարձրացած տեսնել, բայց զգալով իր այդ փառքի պատուանդանի երերուն վիճակը, նա միչտ մտածմունքի եւ վրանման մէջ է, իսկ իտէալիստն ընդհակառակը իր փառքն ընկերական չէնքի հաստատութեան մէջ տեսնելով՝ խրախուսուում է նորա յառաջադիմութեամբ եւ նորա պահանջների կողմից զգացած ճնշումը եւ դիւրաւ հաճութեամբ կրում։

Սահմանափակ մտքի եւ նեղ սրտի տէր եսասէրը կեանքի անյաջողութիւնների եւ վչտերի մէջ ընկճուում է յուսահատ, իսկ գաղափարականը, բազմապիսի հարցասիրութիւններով օժտուած անհատը, չնորհով իր մտաւոր ընդարձակ ու բազմաճիւղ չրջանին՝ թէ՛ բարոյական մխիթարութիւն է գտնում եւ թէ՛ ելք այդ ծանր դժուարութիւններից։

Այսպէս՝ որ կողմ դարձնենք մեր աչքերը, եսասէր անհատների կորուստն ենք տեսնում։ Հետեւաբար պարզ է, թէ դէպ ի ո՛ւր պիտի տանի այն հայ մայրերի եւ հայրերի ձգտումները, որոնք մի՞ար եւ է ֆրանսերէնի կամ անգլիերէնի, որ իրանց կարծիքով դէպի հարստութիւն ու փառք պիտի առաջնորդէ իրանց զաւակներին, ամենայն յօժարութեամբ զոհում են բազմակողմանի հարցասիրութիւնը, այսինքն [illegible] իսկ երբ մի հասարակութեան անհատները հարկադրուած են լինում հակառակ իրենց քնատուր ձիրքերին ընթանալու, ակներեւ է որ խեղճ կամ միջակ դրութեան մէջ պէտք է մնայ նաեւ այդ հասարակութիւնը։ Եւ նորա զաւակները, երբ իրենց ներկայացող գործունէութիւնը զուրկ է նիւթական չահից, կամ ետ են քաչում ասպարէզից եւ կամ թէ չէ՝ փքուն «ֆրազներով» միայն բաւականանում։ Մի հոգեկան վատառողջ վիճակ, մի ախտ, որ նոյն իսկ պատանեկական կեանքից կարող է սկսուիլ վերոյիչեալ հանգամանքներում։ Այն ժամանակ այդ հէք դեռահաս ոգիները արեւ չտեսած ծաղիկների նման կը թառամին եւ կեանքի մէջ անպէտ ու անհոգի ըրամաչահ մթերնանիք կը դառնան։

Դէպի նոյն փորձութիւնը տանում է նաեւ այն դպրոցական կրթութիւնը որ փոխանակ ուսումն ինքն ըստ ինքեան հետաքրքրական ու սիրելի դարձնելու՝ չարունակ լաւ նիչերի եւ քննութիւնների, ապագայ փափուկ պաչտօնների եւալն յոյսերով է խրախուսում աչակերտները ու այդպիսով եսասէր ծնողների դատապարտելի ձգտումներին արժանի համապատկեր հանդիսանում։ Այո՛, ապագայի հեռանկարը կարող է որոչ աստիճանի օգտակար ազդեցութիւն ունենալ պատանիի վրայ, սակայն այն չահադիտական յոյսերը ոչ թէ նպատակ, այլ իբր միջոց պէտք է նկատուին բարոյագիտական իտէալներին ծառայելու համար եւ իբրեւ քանչիւր առարկայի նչանակութեան վրայ նա պէտք է նայէ նոցա տեսակէտից։ Բարեբաղդաբար մանկան միամիտ քնութեանն ալելի մօտ է հարցասիրութեան ուրախատիպ ոգեւորութիւնը, նա այդ տրամադրութեամբ է որ սկսում է իր առաջին հետազօտութիւնները դեռ անխօս հասակում, իր կոթել-թափելը, չինել-կոտրելը... Եւ չատ երկար կամ միչտ կարող էր այդ անչահասէր գործունէութիւնը նորա մէջ տիրել, եթէ մի կողմից ընտանեկան ու դպրոցական սխալ դաստիարակութիւնը, միւս կողմից ընկերական նիւթապաշտ ձգտումներ նոյն իսկ մանկական հասակում չթունաւորէին նորա սիրտը։

Ց. ՏԷՐ-ՄԻՐԱՔԵԱՆՑ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանիոյ Խորհրդարանը մերժեց 20 հազար մարք աւելցնել Հռոմի գերմանական դեսպանին տարեկան վարձքին վրայ։ Այս մերժումը չատ անճաճութիւն առաջ բերաւ Հռոմի մէջ։ Ատոր իբրեւ նչան մը կը նկատուի Փերմանիոյ մէջ Իտալիոյ նկատմամբ տիրող ցրտութեան։

—=—

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Այս տարի Ալզաս-Լոռէնի մէջ տեղի ունենալիք ռազմափորձերը մեծ չքեղութեամբ պիտի կազմակերպուին։ Ոչ միայն Գերման իչխաններն, այլեւ Աւստրիոյ Իտալիոյ ներկայացուցիչները պիտի մասնակցին։ Մեծ հանդէսներ տեղի պիտի ունենան ի Սդրազպուրկ եւ Մէց։

—=—

ԱՆԳԼԻԱ

Եօթանասուն երեսփոխանէ բաղկացեալ պատգամաւորութիւն մը ներկայացեր է Գ. Կլատսթոնի եւ խօսեր է քանուորներուն օրական աչխատութիւնը օրինաւորապէս ութ ժամ որոչելու հարկին վրայ։ Գ. Կլատսթոն պատասխաներ է թէ կառավարութիւնը այդ մասին բան մը չկըրնար քնել մինչեւ որ նոյն իսկ քանուորներուն մէջ այդ խնդրին վրայ աւելի մեծ միաձայնութիւն մը չդոյանայ. բայց ինք չպիտի հակառակի եթէ երեսփոխան մը ութ ժամուան օրինագիծ մը ներկայացնէ երեսփոխանաց ժողովին, որուն կը մնայ դատել զայն։

—=—

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ

Ֆէյկթ ստոյգ աղբիւրէ առնելով հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ Գերման բանակին համախմբման յատակագծին վրայ։

Ծունուար 16 ին համաձայնութիւն մը գոյացեր է Երրեակ Նիզակակցութեան երեք կառավարութեանց միջեւ։ Այդ համաձայնութեան համեմատ, Գերմանիա Ֆրանսայի սահմանագլխին վրայ պիտի համախմբէ երեք զօրաբանակ, կայսերական պահապան զօրքը, Գավիերական երկու զօրաբանակ եւ Վիւրդէմպերկի զօրաբաժինը։ Եօթը զօրաբանակ, չորս հեծելագունդ եւ պահեստի չորս զօրաբանակ պիտի համախմբուին ընդդէմ Ռուսիոյ։

—=—

ՖՐԱՆՍԱ

Բարիզէն հիւազիր մը կը ծանուցանէ մարտ 6 թուականով թէ, կաչառակերութեան դատին սկսելէն առաջ, նոր եւ անաւոր յայտնութիւններ կը սպասուին։ Պուքրէյի մէջ Առդոնի թողած թուղթերը գտնուեր են ռումանական իչխանութեանց կողմէ եւ յանձնուեր են Պուքրէյի ֆրանսական դեսպանին։ Սա մասնաւոր սուրհանդակով զրկեր է զայնս ի Բարիզ, ուր պիտի հանձնէին մարտ 7ի իրիկունը։ Այդ թուղթերը անմիջապէս պիտի յանձնուին հարցաքննիչ դատաւորին։ Ամբողջ Բարիզ հետաքրքիր կը սպասէ։

ԳԱՂՏՆԻՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ ՄՈԳՈՒԹԵԱՆ

Հեղինակք. Յովհաննէս Գասարճեան եւ Յովհաննէս Գազանճեան.—գին 10 դր.

Կեդրոնատեղին է Պոլիս Պահճէզարուս զրավաճառ Յակոբ աղայի խանութը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՏԷ

Երէկ կայսերական պալատական պաչտօնեաներէն մին Պատրիարքարան բերաւ Կայսերական Պալատին ուսուչին քարտուղար Միւրէյա փաչային մէկ Թէզքէրէն, որով կը հաղորդէ Վեհ. Սուլթանին մէկ իրատէն՝ յայտնելով Ն. Վեհափառութեան գոհունակութիւնը իր ծննդեան տարեգարձին առթիւ։ Պատրիարք Հօր մատուցած չնորհաւորական ուղերձին համար,

—o—

ԲԵՐԱՑԻ ՔԱՐՈԶԻՉՆԵՐԸ

Կրօնական Ժողովի որոչումով ամէն կիրակի քարոզիչ վարդապետ մը կամ եպիսկոպոս մը առաւօտները Բերայի եկեղեցին երթալով քարոզ պիտի խօսի։

Ցառաջիկայ կիրակի պիտի քարոզէ Տ. Մելքիսեդեկ եպիսկոպոս Մուրատեանց։

—•—

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ուսումնական խորհրդին չաբաթական նիստը տեղի ունեցաւ չորեքչաբթի օր ի Ղալաթիա, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքի եւ ատենապետութեամբ Պէրպէրեան Ռէվէտոս էֆէնտիի։

Խորհուրդն իր այդ նստին մէջ գլխաւորաբար զբաղեցաւ ազգային նախնական կրթութեան կազմական կանոնագրին երկրորդ ընթերցմամբ, զոր վերջացնելով որոչեց ներկայացնել Խառն Ժողովին յառաջիկայ նստին ի վաւերացումն։

Խորհուրդն չատ կանոնական քննութեան ուսուցչի վկայական տուաւ Մկրտիչ էֆէնտի Երկարակեցեանի։

—o—

Կրօնական ժողովը իր վերջին նստին մէջ որոչեր է որ իր կողմէ Տ. Գարեգին վարդապետ Թաթարեան ներկայ գտնուի յառաջիկայ կիրակի օր Մաքրիդիւղի նորակառոյց վարժարանին բացման հանդիսին։ Նոյնպէս որոչեր է որ Պատրիարքական Փոխանորդ Հայրը կատարել տայ «Պ. Պետրոս Կիրակոսեանցի եւ Տիկին Էլպիս Ալիքսանեան ընտանիքին» կողմէ Սամաթիոյ Նոր-Թաղի Ս. Յակոբ եկեղեցիին նուիրուած Աստուածածնայ պատկերին օծումը։

—o—

Ենի-Գիւղի Թաղական խորհրդին պակասեալ երեք անդամներուն տեղ ընտրուած են Գրիգոր Գազանճեան, Թորոս Մանուկեան եւ Սեպուհ Տէմիրճիպաչեան էֆէնտիները։

—o—

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Փոխանորդութենէն Ազէ Պարթեւեանի

Ատամնաբոյժ Մաքսուտ էֆ. Ճիվանեանի կինը, Խազեղցի Կիւլիկ Պէրպէր Սարգիսեան, եօթը տարիէ ի վեր անհետ եղած է։

Ծիչեալն՝ 30 տարեկան է, միջահասակ, դեղնահեր, աչօք ծաւի եւ անձամբ բաւական դէր։

Կը յանձնարարուի արգոյ ազգայնոց, որ՝ եթէ գիտեն յիչեալ կնոջ ո՛ւր, ողջ կամ մեռեալ լինելը, հաճին իմացնել Պատրիարքարանիս ի գիտութիւն։

(Կն.)

ԹՈՐԹՈՂ «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ» (80)

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՔ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԱՆՈՒԱՆ ՊԱՏԻՒԸ

Մարսիալ չպատասխանեց, վասն զի զգաց որ ձայնին այլայլութիւնը պիտի մատնէ զինքը։ Եւ սակայն ո՛րքան աւելի պիտի յուզուէր, եթէ կարենար կարդալ նամակին վերջին տողերը։

«Պէտք է ապրիլ, սիրելիս Պլանչ, «կ'ըսէր Մարի-Ան, եւ քնաւ չեմ ամչնար «խնդրելու ձենէ որ օգնէք ինծի։ Գիտէք «որ չատ լաւ կ'աչխատիմ, եւ եթէ չատ «մարդ ճանչնայի՝ ձեռագործ բանելով «հրնայի ապրիլ... Այսօր Ռուբթօմիէօ «պիտի գամ խնդրելու ձենէ որ ըսէք ինձ «թէ ո՞ր անձանց տունը կրնամ ներկայա- «նալ ձեր յանձնարարութեամբ։»

Բայց Օրդ. տը Ռուբթօմիէօ այս սրտաչարժ խնդիրը չկարդաց։ Փորձ մը ըրած էր, որ չէր յաջողած։ Ոտքի ելաւ եւ Մարսիալի թեւը մտաւ տուն դառնալու համար։

— Ներեցէք, պարոն մարքիզ, որ աղայական խօսքերով ժամանակ կորսընցնել կուտամ ձեզ. անչուչտ դուք ալ կը փափաքէիք վերն ըլլալ։

— Ամենեւին, պատասխանեց ժպտելով. ինչ գործ ունիմ հոն։ Գործի մարդոց դերը կը սկսի՝ երբ ատենախօսներուն ձայնը մարի։

Այս խօսքը անանկ մը ըսաւ, իր ծաղրական եղանակին տակ անանկ հզօր ապրութիւն մը կը գուչակուէր որ, Օրդ. տը Ռուբթօմիէօ զարմացաւ։ Հասկցաւ թէ Մարսիալ, ինչպէս որ ըսած էր հայրը, չատ բարձրանալու սահմանուած մարդ մըն էր։

Դժբաղդաբար դրան զանգակը զարնուելով իր սքանչացումը ընդհատեց։

Օրդ. Պլանչ ցնցուեցաւ, Մարսիալի բազուկը թողուց եւ աչխուժիւ ըսաւ.

— Ա՛հ... ի՛նչ որ է, չատ կը փափազէի գիտնալ թէ վերը ի՛նչ կ'ըսեն... եթէ հօրս հարցնեմ՝ հետաքրքրութիւնս պիտի ծաղրէ... Մինչդեռ դուք, պարոն մարքիզ, եթէ ժողովին ներկայ գտնուիք, ան'ն քան կը պատմէք ինձ...

Այս կերպիւ յայտնուած փափաք մը պարզապէս հրաման մըն էր։ Սէրմէզոլի մարքիզը խոնարհեցաւ ու հնազանդեցաւ։

— Զիս կը ճամբէ, կ'ըսէր ինքնիրեն՝ անդուղէն ելած ատեն, աս յայտնի է, մինչեւ իսկ բացէ ի բաց կը ճամբէ... Բայց ինչո՞ւ կը ճամբէ արդեօք։

Ինչո՞ւ... Վասն զի զանգակին այն կերպով զարնուիլը այցելուի մը գալը կ'իմացնէր, վասն զի «իր բարեկամուհիին» կը սպասէր եւ քնաւ չէր ուզեր որ Մարսիալ ու Մարի-Ան իրարու հետ տեսնուին։

Տակաւին չէր սիրեր, եւ նախանձը արդէն սկսած էր իր սիրտը կրծել... Իր նկարագիրն այս էր ահա՛։

Իր կանխազգացումը ուղիղ էր։ Օրդ. Լաչնէօր դահլիճը իրեն կը սպասէր։

Խեղճ աղջիկը սովորականէն աւելի տժգոյն էր, բայց երկու օրէ ի վեր կրած սոսկալի տառապանքները չէր ցուցուներ։

Եւ իր նախկին բարեկամուհիէն յաճախորդներու ցանկ մը խնդրած ատեն ձայնն այնքան քնական ու հանդարտ էր, որքան ատենով՝ երբ կ'աղաչէր որ կէս օրէն ետքը Սէրմէզոլ երթայ։

Ուստի երբ այն երկու իրարմէ այնքան տարբեր աղջկունք զիրար համբուրեցին, դերերը փոխուեցան։

Դժբաղդը Մարի-Անն էր, բայց Օրդ. Պլանչ սկսաւ հեծկլտալ։

Օրդ. տը Ռուբթօմիէօ իր ճանչցած անձանց անունները իրարու տակ գրած ատեն կը մտածէր թէ Մարսիալի այլայլութեան իր մտքին մէջ յարուցած կասկածներն ատուգելու պատեհ առիթ էր։

—Անհաւատալի բան է որ, ըսաւ իր նախկին բարեկամուհւոյն, Սէրմէզոլի դուքսը ձեզ այս խեղճութեան մէջ թողու...

Մարի-Ան այնքան ուղղամիտ էր որ, չուզեց այս ամբաստանութեան տակ թողուլ այն մարդը, որ այնքան անգթօրէն վարուած էր հօրը հետ։

—Պէտք չէ դուքսն ամբաստանել, ըսաւ կամաց մը. այս առաւօտ իր որդւոյն միջոցաւ մեծամեծ առաջարկութիւններ ըրաւ մեզ։

—Ա՛հ, ուրեմն ճիչդ է որ Սէրմէզոլի մարքիզը տեսա՞ք, սիրելիս Մարի-Ան, ըսաւ։

—Այո՛։

—Ձեր տո՞ւնն եկաւ...

—Կուզար... բայց ճամբան՝ Ռէյլի անտառին մէջ ինձ պատահեցաւ...

Այս խօսքերն ըսած ատեն կը կարմրէր՝ յիչելով Մարսիալի լկտի քծնանքը։

Օրիորդ Պլանչի փորձառութիւնը— վանքէն նոր ելլող այս աղջիկը սոսկալի կերպիւ փորձառու էր— այս այլայլութիւնը սխալ մեկնեց։ Եւ սակայն բան մը յայտնի չէրաւ եւ երբ Մարի-Ան մըտնաս բարով ըսաւ իրեն՝ կաթոդին գորովանաց բովանդակ անկեղծութեամբ կրցաւ համբուրել զայն։ Բայց կը խեղդուէր։

—Ի՞նչ... կ'ըսէր ինքնիրեն, անգամ մը միայն տեսեր են զիրար, եւ այսքան խոր տպաւորութիւն ըրե՛ր են իրարու վրայ...Արդեօք զիրար կը սիրե՞ն...

ԺԴ.

Եթէ Մարսիալ Ռուբթօմիէօի մարքիզին աչխատութեան սենեկին մէջ բոլոր լսածները հաւատարմաբար ըսեր օրիորդ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՄԱՐԳԱՆԻՇ 1893։ ՓԵՏՐՎ. 26/10 (Ը. Տ.)
57 –309

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

(Ֆոտո. 24)

ՀՈՒՅՍԱՅԻՆ ՕԴԱՆԱՎԱՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԿԱՊԻՏԱԼՆԵՐԸ

Ընդհանուր ծախսը կազմել է 110 %
Ներգրավված օդանավարների թիվը ... 22 75
» » վարձքի » ... 24 21½
Ներկայացված ուղևորների թիվը ... 24 21½

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՎԱՐԱՅԻՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԹՌԻՉՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՀԱՑՈՒ ԹՎԱՔԱՆԱԿԸ

Ներկայացված թռիչքների թիվը ... —
Ընդհանուր թռիչքների ժամանակը ... 98·07
Ներկայացված ուղևորների թիվը ... 2,118
Ուղևորների ընդհանուր թիվը ... 2,118
Ներկայացված բեռների քանակը տոննաներով ... 0·15
Ընդհանուր բեռների քանակը տոննաներով ... 0·15
Ներկայացված փոստի քանակը տոննաներով ... 0·15
Ընդհանուր փոստի քանակը տոննաներով ... 0·15
Ներկայացված ուղևորների, բեռների և փոստի համար վճարված գումարները ... 49·12
Ընդհանուր գումարները ... 49·12

ՄՈԼՈՒ ՄԱՐԴԻԿ

ԿԱԼՈՒՄ ԳՈՏՈՎՈՒՄ ԸՆԴ ԻՄ ՀԱՅՐԻՍ ՄԱՀՈՒՆ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀՈՒՍԱԼԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԴՈՒՅՏԶՅԱՏ ՀԱՅԵՐԷՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՊՈՂՈՍ ՄԱՐԴԻԿ

ԿԱԼՈՒՄ ԳՈՏՈՎՈՒՄ ԸՆԴ ԻՄ ՀԱՅՐԻՍ ՄԱՀՈՒՆ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՊՈՂՈՍ ՄԱՐԴԻԿ

ԿԱԼՈՒՄ ԳՈՏՈՎՈՒՄ ԸՆԴ ԻՄ ՀԱՅՐԻՍ ՄԱՀՈՒՆ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏՈՆԵՐՈՒՄ ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

ՄԱՆԱՎԱՆԴ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԱՂԱՔԻ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻՔ